

УДК 378

Ляшенко Ірина Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

irynalyashenko1@gmail.com

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядаються механізми розвитку мотивації студентів дистанційної освіти у вищій школі, проаналізовані дослідження сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених цього питання, висвітлені основні практичні рекомендації для підвищення мотивації у дистанційному навчанні.

Ключові слова: дистанційне навчання; мотиваційні фактори; розвиток мотивації; мотивація навчання.

Постановка проблеми. Нещодавня доктрина розвитку освіти в Україні підкреслила необхідність рівного доступу до якісної освіти для усіх громадян. Основною вимогою сучасної якісної освіти є застосування електронних та інтернетних засобів у навчанні. Проблема дистанційного навчання в українській освіті набула широкого вивчення, проте зі швидкою зміною вимог до сучасних технологій навчання є нестача повної інформації про вплив мотиваційних факторів на успішне дистанційне навчання у вищих навчальних закладах. Закон про освіту наголошує на інформаційному забезпеченні освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи як стандарті освітньої діяльності, що є одним з основних напрямів інтеграції наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів [2]. У цьому вимірі виникає питання забезпечення мотивації студентів при дистанційному навчанні з метою отримання якісного результату.

Аналіз основних досліджень. Питання мотивації навчання вивчаються і обговорюються у наукових колах у сфері освіти як у вітчизняній науці, так і за кордоном. Провідні дослідження з цього напрямку опубліковані авторами: Л. І. Божович, Є. П. Ільїн, В. Г. Леонтьєв, А. К. Маркова, М. В. Матюхіна, А. О. Реан та

ін. Проте вивчення про підвищення мотивації у дистанційному навчанні потребує більшої уваги в українській науці.

Мета статті: вивчити досвід іноземних вчених з розвитку мотивації студентів у дистанційному навчанні.

Завданнями роботи є здійснення огляду досліджень сучасних іноземних вчених з питань мотивації у дистанційному навчанні.

З огляду досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, дистанційне навчання визначається як така організація навчального процесу, при якій викладач розробляє навчальну програму, що базується на самостійному навчанні студента [1].

У дослідженнях зарубіжних вчених мотивація визначається як «процес, за допомогою якого підтримується цілеспрямована діяльність» [12]. За думкою зарубіжних колег, дослідження мотивації навчання онлайн прийняли різні рамки для її підтримки. Частіше вивчаються внутрішня-зовнішня теорії мотивації навчання онлайн [8]. Впливовою є теорія самовизначення, у якій експлікується внутрішня-зовнішня мотивація. Теорія самовизначення - це сучасна теорія мотивації, яка побудована на фундаментальному принципі автономії учня. Така теорія стверджує, що всі люди мають внутрішню потребу самовизначитися або стати самостійним (тобто здійснювати діяльність і самоконтроль), а також, щоб відчувати себе компетентними (тобто здатними) і з'єднаними (тобто пов'язаними з іншими) по відношенню до свого оточення. Теорія самовизначення заявляє, що, якщо умови навколишнього середовища підтримують самостійність індивіда, то мотивація до самостійного навчання буде розвиватися краще [10].

Дослідники з США визначили 10 мотиваційних елементів, необхідних для розвитку і підтримки мотивації дистанційного навчання. При дистанційному навчанні, як і при живому, викладачам слід звертати увагу на ключові моменти, які вони можуть успішно пов'язати з вирішенням цих принципів у розробці своїх курсів. Важливим моментом є зосередження на мотиваційних елементах і принципах, а не лише на діапазоні можливих завдань. Такими елементами з точки зору дослідників і їх практичної перевірки є: 1. клімат, оточення, 2. зворотній зв'язок, 3. участь, включення у діяльність, 4. значимість діяльності для студента, 5.

можливість вибору, 6. різноманітність завдань діяльності, 7. зацікавленість, 8. напруга, насиченість, 9. взаємодія з іншими студентами, 10. орієнтація на мету [5].

Інший погляд на чинники, які впливають на мотивацію дистанційного навчання, ми знайшли у другій роботі. Дослідники вказують на основні 6 факторів: це соціальні відносини – познайомитися з новими друзями, знайти контакти і влаштувати дружні стосунки; зовнішні очікування - виконати вказівки від інших, виправдати очікування або рекомендації когось з формальної влади; соціальне забезпечення - поліпшити здатність служити людству, підготуватися слугувати суспільству, підвищити можливість брати участь у громадській роботі; особисте просування - домогтися більш високого статусу в роботі, забезпечити професійне зростання, бути в курсі справ конкурентів; втеча / заохочення - щоб вгамувати нудьгу, як отримання перерви в рутині вдома або на роботі; пізнавальний інтерес - дізнатися заради навчання, прагнути до пізнання для власних інтересів, задовольнити допитливий розум [3].

Саме для більш успішної участі в дистанційних курсах при дистанційному навчанні дослідники пропонують викладачам дотримуватися таких рекомендацій:

- мати чітке уявлення про вимоги часу, про очікування від курсу;
- навчити студентів вчитися дистанційно;
- бути зразком доброї участі у курсах;
- бути готовим пом'якшити вимоги курсу при необхідності;
- зв'язатися зі студентами, які не беруть участь у дистанційному курсі і запросити їх до участі;
- створити теплу, затишну і безпечну атмосферу для участі [9].

Важливою рекомендацією дослідники також вважають застосування мультимедійного контенту, при цьому звертати більше уваги саме на зміст завдань, а не лише на зовнішній дизайн при оформленні [11].

Дистанційним студентам потрібно бути більш самостійними і більш вмотивованими для успішної діяльності. Різні дослідники визначають різні стратегії навчання, але майже усі погоджуються з основними категоріями у такому навчанні. Це когнітивні (які можуть застосовувати особливі техніку виконання певних

завдань), метакогнітивні (виконавчі процеси використовувалися для планування, керування й оцінювання навчального завдання) і соціоафективні (взаємодія з іншими для практики або для подолання самотності або побоювань) [4]. Дослідники приводять конкретні шляхи, в яких студенти можуть розвивати самостійність у дистанційному навчанні.

1. Цілі повинні бути чітко роз'яснені, щоб студенти відчували, що вони мають право власності на матеріали курсу.

2. Додаткове домашнє завдання або завдання надається для складних областях, але не є обов'язковим.

3. Студентам пропонується й інша діяльність або завдання щоб дозволити студентам перенести те, чому вони навчилися в інших контекстах спеціально для контекстів, які відповідають їх власним потребам чи інтересам.

4. Постійне і різноманітні пропозиції для стратегій дистанційного навчання представлені таким чином, щоб студенти могли експериментувати з ними і вибрати ті, які найкраще працюють для них.

5. Студентам надається можливість думати і аналізувати те, чому вони навчаються за допомогою щоденника.

6. Студентам надається можливість для самооцінки і самооцінювання.

7. Їм надається можливість співвідносити, що вони вчать і чому вже навчилися [6].

Цілий ряд рекомендацій для розвитку самостійності в умовах дистанційного навчання висвітлюється американськими дослідниками [7]. Вчені наводять принципи підвищення мотивації у дистанційному навчанні:

1) Підготовка навчального середовища – потрібно надати список необхідного обладнання, можливих методичних матеріалів, поради щодо усунення можливих перешкод у навчання і як їх запобігти, рекомендації до підтримки належного порядку на робочому місці.

2) Постанова цілей навчання – дослідники визначають два типи цілей у студентів: щоб навчатися і щоб отримати результат. Цілі можуть збільшити почуття компетентності та інтересів. Необхідно заохочувати студентів для

встановлення конкретних і досяжних цілей. Для підтримки студентів команда викладачів у дистанційному навчанні може розробити проксимальні і дистальні цілі, розробити індивідуальні завдання для проміжних цілей остаточного проекту.

3) Організація навчальних матеріалів – важливо не лише розробити цікаві, змістовні, з красивим дизайном матеріали для полегшення навчання студентів, а й рекомендується додати вбудовані тести для перевірки, розклад і календар, поле для приміток, надати студентам можливість будувати концептуальні мапи, графічні органайзери.

4) Керування успіхами у навчанні – студентам рекомендується вести облік своїх успіхів і роботи, що значно підвищує їх мотивацію до навчання і самоконтроль. Рекомендується також додати один або декілька видів діяльності або засоби для моніторингу прогресу навчання. Наприклад, вбудовані засоби або діяльність з моніторингу може включати в себе облік навчального часу, можливість проходження тестових завдань з читання, оцінка онлайн, розклад і календар, облік можливих оцінок, рекомендації для виконання градуйованих завдань.

5) Оцінка ефективності навчання – студенти повинні бути в змозі визначити, які стратегії для них є ефективними, і як виявити неефективні стратегії навчання. Додайте один або декілька видів діяльності або засоби, щоб оцінити ефективність навчання. Наприклад, вбудовані засоби або оціночні заходи можуть включати малокомплектні вікторини; аналіз зворотного зв'язку від тестів, завдань.

6) Створення власної ефективності – студент повинен відчувати себе впевнено, що він може регулювати свої власні процеси навчання досить ефективно, щоб успішно досягти мети навчання; самоефективність і саморегуляція має важливе значення для розумового розвитку. Саморегульовані студенти володіють мотиваційними переконаннями, у тому числі і віру в свою здатність застосовувати стратегії належним чином і продовжувати використання когнітивних і метакогнітивних стратегій [7].

Висновки. З розвитком технологічної і інформаційної бази навчання і застосуванням дистанційного навчання у більш широкому масштабі, вищі школи в Україні зустрічаються з проблемою нестачі мотивації студентів. З аналізу зарубіжних досліджень можна вивести основні наукові і практичні рекомендації для застосування у вітчизняному дистанційному навчанні. Звичайно, слід індивідуально підходити до розробки нових курсів і враховувати особливості студентської аудиторії, її спрямованість проміжні і кінцеві цілі.

Подальшим дослідженням у контексті дистанційного навчання може бути розробка мотиваційних стратегій для студентів вищих навчальних закладів згідно їх професійної кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мусієнко О.Л., Зелінська О.В. Дистанційне навчання у вищій школі: моделі і технології// Наука в інформаційному просторі: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 29-30 верес. 2011 р. : В 7 т. – Д. : Біла К.О., 2011. – С. 66 – 72.
2. України 3. Про вищу освіту” від 01.07. 2014, № 1556-VII [Електронний ресурс] //Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.
3. Abdullah M. M. B. et al. Motivating factors associated with adult participation in distance learning program //International Education Studies. – 2009. – Т. 1. – №. 4. – С. p104.
4. Chamot A. U., O'Malley J. M. The CALLA handbook: Implementing the cognitive academic language learning approach. – Reading, MA : Addison-Wesley Publishing Company, 1994.
5. Dennen V. P., Bonk C. J. We'll Leave the Light on for You: Keeping Learners //Flexible learning in an information society. – 2007. – С. 64.
6. Hurd S., Beaven T., Ortega A. Developing autonomy in a distance language learning context: issues and dilemmas for course writers //System. – 2001. – Т. 29. – №. 3. – С. 341-355.
7. Ley K. Motivating the distant learner to be a self-directed learner //20th Annual Conference on Distance Learning and Teaching. – 2004.
8. Martens R. L., Gulikers J., Bastiaens T. The impact of intrinsic motivation on e-learning in authentic computer tasks //Journal of computer assisted learning. – 2004. – Т. 20. – №. 5. – С. 368-376.
9. Palloff R. M., Pratt K. Building learning communities in cyberspace. – San Francisco: Jossey-Bass, 1999. – Т. 12.
10. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions //Contemporary educational psychology. – 2000. – Т. 25. – №. 1. – С. 54-67.
11. Schopieray S. Motivation to Learn in Adult Computer-Based Distance Education: A Review of Literature.
12. Zimmerman B. J., Schunk D. H. An Essential Dimension of Self-Regulated Learning //Motivation and self-regulated learning: Theory, research, and applications. – 2008. – С. 1.

Рецензент

Василенко М. Є. – к. пед. н.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2015

РАЗВИТИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ К ДИСТАНЦИОННОМУ ОБУЧЕНИЮ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Ляшенко Ирина Владимировна

кандидат педагогических наук, доцент,

доцент кафедры гуманитарных дисциплин

Сумского филиала Харьковского национального университета внутренних дел,

irynalyashenko1@gmail.com

Аннотация. В статье рассматриваются механизмы развития мотивации студентов дистанционного образования в высшей школе, проанализированы исследования современных отечественных и зарубежных ученых по этому вопросу, освещены основные практические рекомендации для повышения мотивации в дистанционном обучении.

Ключевые слова: дистанционное обучение; мотивационные факторы; развитие мотивации; мотивация обучения.

DEVELOPMENT OF STUDENTS MOTIVATION TO THE DISTANCE LEARNING IN THE UNIVERSITIES

Irina V. Lyashenko

Ph.D., Associate Professor

Associate Professor of Humanities

Sumy branch of Kharkiv National University of Internal Affairs,

irynalyashenko1@gmail.com

Abstract. In this article the mechanisms of students motivation in distance education in higher education are reviewed, the researches of modern domestic and foreign scientists on this issue are analyzed, the major practical recommendations for improving motivation in distance learning are highlighted.

Keywords: distance learning; motivational factors; the development of motivation; learning motivation.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Musienko O.L., Zelinska O.V. Distance learning in the higher school: models and technologies/ Musienko O.L., Zelinska O.V. // Distancijne navchannja u vishhij shkoli: modeli i tehnologii// Nauka v informacijnomu prostori: materiali VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 29-30 veres. 2011 r. : V 7 t. – D. : Bila K.O., 2011.- P. 66 – 72. (in Ukrainian)
2. Ukraine L. About Higher Education from 01.07. 2014, № 1556-VII [e-source] //available from: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. (in Ukrainian)
3. Abdullah M. M. B. et al. Motivating factors associated with adult participation in distance learning program //International Education Studies. – 2009. – T. 1. – №. 4. – p104.
4. Chamot A. U., O'Malley J. M. The CALLA handbook: Implementing the cognitive academic language learning approach. – Reading, MA : Addison-Wesley Publishing Company, 1994.

5. Dennen V. P., Bonk C. J. We'll Leave the Light on for You: Keeping Learners //Flexible learning in an information society. – 2007. – p. 64.
6. Hurd S., Beaven T., Ortega A. Developing autonomy in a distance language learning context: issues and dilemmas for course writers //System. – 2001. – V. 29. – №. 3. – p. 341-355.
7. Ley K. Motivating the distant learner to be a self-directed learner //20th Annual Conference on Distance Learning and Teaching. – 2004.
8. Martens R. L., Gulikers J., Bastiaens T. The impact of intrinsic motivation on e-learning in authentic computer tasks //Journal of computer assisted learning. – 2004. – V. 20. – №. 5. – p. 368-376.
9. Palloff R. M., Pratt K. Building learning communities in cyberspace. – San Francisco: Jossey-Bass, 1999. – V. 12.
10. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions //Contemporary educational psychology. – 2000. – V. 25. – №. 1. – p. 54-67.
11. Schopieray S. Motivation to Learn in Adult Computer-Based Distance Education: A Review of Literature.
12. Zimmerman B. J., Schunk D. H. An Essential Dimension of Self-Regulated Learning //Motivation and self-regulated learning: Theory, research, and applications. – 2008. – p. 1.